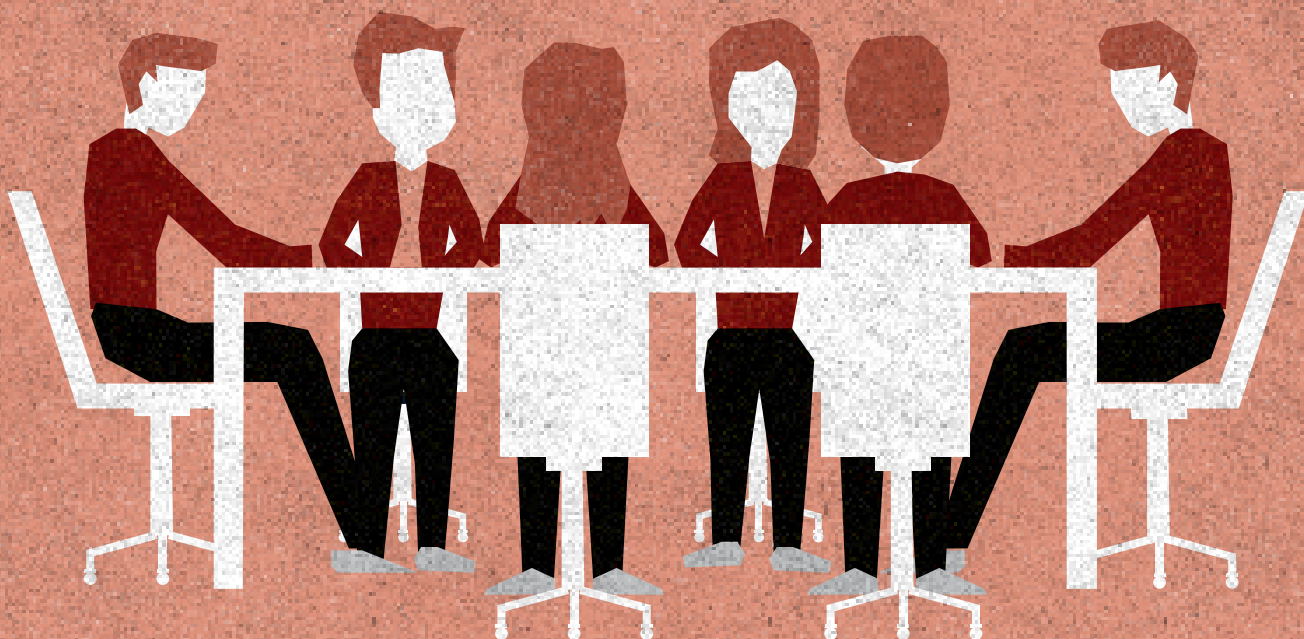

ANALIZË E SHKURTËR

UNUTRAŠNJI KONSENZUS KAO PREDUSLOV ZA NASTAVAK DIJALOGA IZMEĐU KOSOVA I SRBIJE

NOVEMBAR, 2019. GODINA

Autorska prava © 2019. Kosovski demokratski institut (KDI)

Kosovski demokratski institut zadržava sva prava tako da nije dozvoljeno da se, bez dozvole izdavača, bilo koji deo ove publikacije reprodukuje niti prenosi u bilo kom obliku, mehaničkom ili elektronskom, uključujući fotokopiranje, niti putem bilo kog drugog sistema za čuvanje i preuzimanje materijala. Publikacija se može reprodukovati ili preneti samo u nekomercijalne svrhe. Ko god i kad god koristi razne navode ili materijale sadržane u publikaciji obavezan je da jasno navede izvor iz kojeg potiču korišćeni navodi ili materijal.

Za sve ocene, primedbe, kritike ili sugestije možete da nam se obratite na sledeće načine:

Adresa: Ul. Bajram Kelmendi br. 45.

10000 Priština, Kosovo
Tel: +383 (0) 38 248 038
E-mail: info@kdi-kosova.org
Veb stranica: www.kdi-kosova.org

Pripremili: **Jeta Krasniqi, Eugen Cakolli i Violeta Haxholli**

Layout and design: **envinion**

Napomena: Ova analiza realizovana je u sklopu projekta "Evropska perspektiva – postizanje nacionalnog konsenzusa o normalizaciji odnosa sa Srbijom" koji podržava Ambasada Švajcarske u Prištini.

Za sadržinu ove analize odgovoran je isključivo Kosovski demokratski institut (KDI) i ni u kom slučaju neće se smatrati da odražava stavove Ambasade Švajcarske u Prištini.

SADRŽAJ

- 4** I. UVOD
- 6** II. STAVOVI POLITIČKOG SPEKTRA
U POGLEDU ZAVRŠNE FAZE
DIJALOGA
- 8** III. OSTVARENJE POLITIČKOG
KONSENZUSA O ODREĐENIM
ASPEKTIMA DIJALOGA
- 10** IV. DEJSTVA (NE)OSTVARIVANJA
POLITIČKOG KONSENZUSA
- 11** V. PREPORUKE

I. UVOD

2017. godine nova vlada na čelu sa Ramušom Haradinajem nije vršila svoju ustavnu ulogu u procesu dijaloga sa Srbijom. Ta odgovornost delegirana je predsedniku zemlje, Hašimu Tačiju, odlukom kojom je Vlada ujedno pozvala da se formira državna delegacija¹ lako ova odluka nije uspela da se materijalizuje u vidu skupštinske rezolucije, zbog protivljenja opozicionih stranaka, stranke na vlasti nisu osporavale ulogu predsednika u vođenju procesa dijaloga sve do trenutka kad predsednik Tači nije počeo da proklamuje i podržava ideju "korekcije granica".

Iznošenjem ove ideje pojavile su se i razlike u stavovima između dvojice šefova institucija ali i u širim krugovima unutar političkog spektra. Deo njih je počeo da se angažuje na sastavljanju državne delegacije koja je trebalo da zastupa državu Kosovo u tim razgovorima², dok je drugi deo koji su činile dve najveće opozicione stranke tražile da se potvrdi legitimitet vlade i da se zaustavi delovanje predsednika Tačija.³

Politička stabilnost u zemlji pretrpela je udarac i kad je Vlada 21. novembra 2018. godine donela odluku da uvede takse od 100% na proizvode uvezene iz Srbije i Bosne i Hercegovine, u odgovor na agresivnu kampanju lobiranja Srbije protiv Kosova kao i na neparinske barijere Srbije za kosovske proizvode⁴. Na tu meru Srbija je uzvratila povlačenjem iz procesa dijaloga tako što je odbila da se vrati za pregovarački sto do ukidanja takse.

Pozicioniranje međunarodnih činilaca protiv takse od 100% i pritisak na Vladu da je suspenduje, izazvalo je raskol i među partnerima u vladajućoj koaliciji, pri čemu je DPK bio za suspendovanje takse⁵ dok je ABK bio protiv. Ovo pitanje dodatno je pogoršalo odnose između Haradinaja i Tačija, tako što je Tači zatražio da Vlada razmisli o zahtevu za suspendovanje takse⁶.

Nepostojanje konsenzusa o taksu i opcijama za konačni sporazum dovelo je do nejedinstva u državnom stavu Kosova u odnosu prema Srbiji i prema međunarodnim partnerima, kojima je Kosovo slalo različite poruke, kako na bilateralnim sastancima tako i prilikom učestvovanja na međunarodnim

1 Videti odluku Vlade br. 01/63 od 3. septembra 2018. godine. Dostupno na: http://www.votaime.org/Uploads/Data/Documents/VendimiQeverisepertthemelim-ineekipitnegociatorperDialog_3shtator2018_twebfKBJe.pdf [Pristupljeno 8. novembra 2019]

2 Videti Rezoluciju o procesu dijaloga o normalizaciji odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije koju je podnela parlamentarna grupa SDP. Dostupno na: http://www.votaime.org/Uploads/Data/Documents/2018_12_18_Rezoluta06-R-015_USUNuUR6vm.pdf [Pristupljeno 8. novembra 2019]

3 Videti transkript Skupštine od 31. oktobra 2018. godine. Dostupno na: http://www.votaime.org/Uploads/Data/Documents/trans__2018_10_31_10_7679_al_ATxNvavEw3.pdf [Pristupljeno 11. novembra 2019]

4 Premijer Haradinaj poslao je 28. januara 2019. godine državama Kvinte pismo u kojem je obrazložio odluku Vlade o uvoženju takse od 100% i zahtevu upućene Vladi Kosova da ukine tu meru. Za više detalja videti: http://kryeministri-ks.net/ep-content/uploads/2018/11/Lista-e-mallrave-te-perjashtuara.pdf?fbclid=IëAR2Y6eDIm-Zbob88s2P4MXE6KRFh1yHblumB6OhcNDzAY_IJvKcPC3bëBo [Pristupljeno 8. novembra 2019]

5 Za više detalja videti: https://www.koha.net/arberi/142112/veseli-propozon-qe-taksa-te-pezullohet-per-120-dite/?fbclid=IëAR36giZ_3arfCzUdV2I9H-D4q7Yp25HD8NuQ60sx_hPf7AMË5UvDIdufEv0 [Pristupljeno 8. novembra 2019]

6 Za više detalja videti: https://kallxo.com/shkurt/thaci-ben-thirrje-per-pezuillim-te-taksas/?fbclid=IëAR2RyhRVFdxncju1HZKpo2g_TrpK71Ct-oomobzdtAAeoGKuxE4iLECJfk0 [Pristupljeno 11. novembra 2019]

samitima.⁷ Zatim, na unutrašnjem planu, koncepcijske razlike učinile su nemogućim usvajanje rezolucije sa širokom političkom podrškom i postizanje neophodnog političkog konsenzusa za proces dijaloga sa Srbijom.

15. decembra 2018. godine, Skupština je usvojila rezoluciju koju je predložila parlamentarna grupa SDP a podržala samo vladajuća koalicija - bez Srpske liste. Na osnovu te rezolucije formirana je državna delegacija u čiji sastav su ušle političke stranke koje su je podržale⁸. Taj dokument je doveo još i do zsvahabha Zakona o državnoj delegaciji za dijalog⁹ i Platforme za dijalog¹⁰ 7. marta 2019. godine. Međutim, ni ti dokumenti nisu usvojeni uz širi politički konsenzus. Dva najveća opoziciona subjekta, DSK i PS, bojkotovali su ovu inicijativu nazivajući državnu delegaciju nelegitimnom, dok su sam zakon osporili kao neustavan i poslali ga na tumačenje Ustavnom sudu. Ustavni sud je taj zakon proglasio u potpunosti neustavnim.¹¹

Posle odluke Ustavnog suda, državna delegacija prestala je da postoji, dok je pravna valjanost državne platforme za dijalog ostala nejasna. Dva meseca posle te odluke, zemlja je izašla na prevremene parlamentarne izbore posle ostavke premijera Haradinaja. Kao razlog za svoju odluku, premijer Haradinaj na sednici Vlade naveo je poziv na razgovor koji je prethodno dobio od Specijalnog veća. Haradinaj je naveo još i međunarodni pritisak da suspenduje taksu¹² kao razlog za svoju ostavku. Zahtev međunarodnih aktera da se suspenduju takse ostao je konstantan i u periodu Vlade u ostavci, dok je potreba za postizanjem šireg konsenzusa unutar političkog spektra na temelju presude Ustavnog suda preostala kao nužnost koja će se rešavati u budućnosti.

7 Za više detalja videti: <https://indeksonline.net/thaci-e-haradinaj-neser-ne-berlin-pa-nje-qendrim-te-dakorduar-institucional/> [Pristupljeno 8. novembra 2019]

8 Rezoluciju su podržali Demokratska partija Kosova (DPK), Alijansa za budućnost Kosova (ABK), Socijaldemokratska inicijativa, Nova alijansa Kosova (NAK) i politički subjekti drugih nevećinskih zajednica, bez Srpske liste.

9 Nacrt zakona o dužnostima, odgovornostima i nadležnostima državne delegacije Republike Kosovo u procesu dijaloga sa Republikom Srbijom, http://kuvendikosoves.org/Uploads/Data/Documents/145PLperpergjegjesitedelegacsheterorteKosoves-procesiialogiutmeSerbine_WqT4NzhB58.pdf [Pristupljeno 8. novembra 2019]

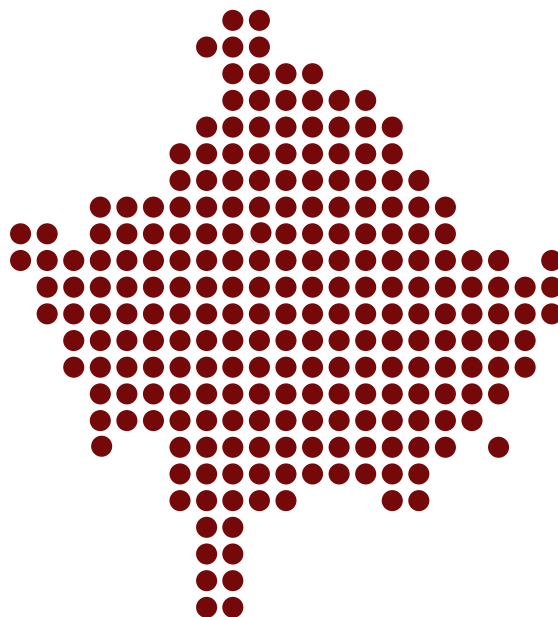
10 Platforma za dijalog o konačnom, sveobuhvatnom i pravno obavezujućem sporazumu o normalizaciji odnosa između Republike Kosovo i Republike Srbije, http://www.votaimo.org/Uploads/Data/Documents/PlatformaperDialogunmbiMarreshjenPerfundimtare_shkurt2019_g8GcYDjuNF_ELbd2KfpmL.pdf [Pristupljeno 13. novembra 2019]

11 Odluka Ustavnog suda o Zakonu o državnoj delegaciji, 27. jun 2019. godien, http://gjk-ks.org/wp-content/uploads/2019/06/ko_43_19_agj_shq.pdf [Pristupljeno 8. novembra 2019]

12 Za više detalja videti: https://telegrafi.com/haradinaj-shtetet-e-quint-presion-e-detyruan-qeverine-qe-te-jape-doreheqje/?fbclid=IéAR3lYcizuroB-VN1FFxctg07_ké7bQqBH-USStoé2ghrt_7éP4iYanuYJN024 [Pristupljeno 8. novembra 2019]

DIJALOG KOSOVA I SRBIJE MOŽE U VELIKOJ MERI DA PREDODREDI BUDUĆNOST KOSOVA, KAKO U POGLEDU NJEGOVE EVROATLANTSKE PERSPEKTIVE TAKO I U SMISLU SPOLJNE KONSOLIDACIJE DRŽAVE KOSOVO.

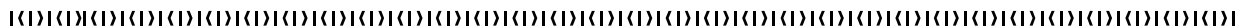
Međutim, vredi istaći da se stav političkog spektra na Kosovu, od početka tog procesa, kretao u pravcu priznanja da dijalog nema alternativu, kao jedan od najvažnijih političkih procesa¹³ kroz koji prolazi Kosovo od proglašenja nezavisnosti 2008. godine. I pored toga, neslaganja unutar političkog spektra vezana za određene aspekte tog procesa vodila su zemlju u česte političke i institucionalne krize.¹⁴

Dijalog Kosova i Srbije može u velikoj meri da predodredi budućnost Kosova, kako u pogledu njegove evroatlantske perspektive tako i u smislu spoljne konsolidacije države Kosovo. Imajući u vidu koliko je zaključenje procesa dijaloga sa Srbijom bitno i osetljivo za državu Kosovo i njene građane, izuzetno je važno da se postigne saglasje unutar političkog spektra o nastavku dijaloga odnosno o načelima na kojima će kosovska strana da privede kraju ovaj proces.

Teret odgovornosti za postizanje konsenzusa snosi buduća vladajuća koalicija, naročito subjekat koji je pobedio. Ta koalicija imaće mogućnost da sve kritike upućene prethodnoj vladi zbog načina upravljanja procesom dijaloga, sada prevede u konkretno delovanje vlade. Nesporono je da to, između ostalog, podrazumeva istinsku posvećenost postizanju konsenzusa koji treba da prate potpuna transparentnost i odgovornost za rad.

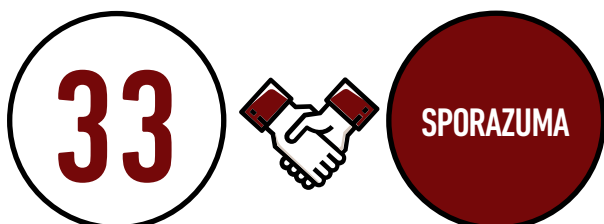
¹³ Pogledajte stavove predsednika parlamentarnih grupa iznete na okruglom stolu KDI od 6. oktobra 2017. godine na <http://www.votaime.org/Public/DialogActivity/Detail/134> [Pristupljeno 11. novembra 2019]

¹⁴ Za više detalja videti: <https://kosovotwopointzero.com/tear-gas-eggs-and-protests-seven-things-you-need-to-know-about-kosovos-political-standoff/> [Pristupljeno 8. novembra 2019]

DRUGO VEOMA BITNO PITANJE ČINE DO SADA POSTIGNUTIH

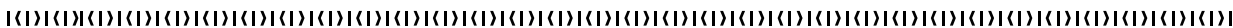
ČIJI PRAVNI STATUS U VELIKOJ MERI I DALJE OSTAJE PRILIČNO NEDEFINISAN JER JE SKUPŠTINA KOSOVA SAMO PRVI SPORAZUM O NAČELIMA RATIFIKOVALA KAO MEĐUNARODNI SPORAZUM, ZA RAZLIKU OD DRUGIH SPORAZUMA.

odlagani, nisu pratile istinske pripreme kosovske strane na uobličavanju svojih stavova kao ni spremnost političkog spektra da te procese zaključi.

Iako postoji određen "prečutni" dogovor unutar kosovskog političkog spektra o **temama** koje treba da budu deo dijaloga, i dalje je neophodno da se usvoji jedinstveni stav i zajednički strateški dokument za razgovore između Kosova i Srbije. Ni nacrt sporazuma koji je sačinila Haradinajeva vlada niti platforma za dijalog koju je izglasala Skupština Kosova nisu uspeli da dobiju podršku celog političkog spektra, s tim da je status te platforme posle odluke Ustavnog suda ostao nejasan. Takvu inicijativu treba nesumnjivo da pokrene vlada, koja treba da uzme u obzir i ramisli o zahtevima i mišljenjima građana u vezi sa temama koje bi trebalo da budu deo dijaloga.

Drugo veoma bitno pitanje čine do sada postignutih **33 sporazuma**, čiji pravni status u velikoj meri i dalje ostaje prilično nedefinisan jer je Skupština Kosova samo Prvi sporazum o načelima ratifikovala kao međunarodni sporazum, za razliku od drugih sporazuma. Rasprave o potrebi da se oceni dosadašnji proces i da se preispitaju dosadašnji sporazumi mogle bi da budu "jabuka razdora" unutar eventualne vladajuće koalicije pa i samog procesa dijaloga, s obzirom na nejasnoće u pogledu krajnjeg efekta koji se namerava postići takvim preispitivanjem sporazuma.

Za vreme mandata prethodne vlade, Kosovo je predstavilo svoju poziciju zasnovanu na različitim tezama lidera svojih institucija, čime je potkopalo položaj Kosova u razgovorima ali i njegove kapacitete da štiti i unarpedi svoje interese. **Lobiranje zasnovano na jedinstvenom stavu** mora da prati ovaj proces od samog početka, za razliku od prethodne pogrešne prakse. Predstavnici institucija Kosova moraju da se angažuju uz pomoć diplomatskog lobiranja za podršku zahtevima i stavovima kosovske strane u sklopu ovog procesa u svetskim prestonicama ali još i da budu prisutni na svakom formalnom i neformalnom forumu na kojem se raspravlja o rešenju za Kosovo i Srbiju i o evropskoj budućnosti Zapadnog Balkana.

V. PREPORUKE

Na osnovu zaključaka do kojih je došla ova analiza i uzimajući u obzir važnost unutrašnjeg političkog konsenzusa u pogledu procesa dijaloga kao najosetljivijeg političkog procesa kroz koji prolazi Kosovo, Kosovski demokratski institut (KDI) daje sledeće preporuke:

NOVA VLADA treba da intenzivira napore na ostvarenju konsenzusa u političkom spektru o svim fazama dijaloga kako bi se postigao konačni sporazum sa Srbijom, uključujući preliminarne i pripremne napore, utvrđivanje agende i opcija za konačni sporazum sa Srbijom. Treba sprovesti konsultacije na osnovama poverenja, stavljajući u prvi plan interese države Kosovo.

OPOZICIONI SUBJEKTI treba da budu podjednako odgovorne za ostvarenje konsenzusa o pitanjima od državnog značaja. Oni moraju da iskažu posvećenost i konstruktivnost da bi prevazišli prepreke u postizanju saglasnosti.

PREDSEDNIK I PREMIJER ZEMLJE, u skladu sa svojim ustavnim odgovornostima, treba da održavaju stalne konsultacije i daju doprinos izgradnji političkog konsenzusa o procesu dijaloga Kosova i Srbije.

